

MYEN MUNGDAN A 2014 NING MASHA HTE NTA NI A LAM YUP TUNG JAHPAN
YUP TUNG JAHPAN RUNG HTA YUP TUNG JAHPAN
CHYARANG NI HPE
GARA HKU GALAW NGA SATA?

ကြံးဘသာပြန်ဆိုမှုများသည် အလွတ်သဘောပြန်ဆိုမှုများဖြစ်ပါသည်။ သေချာစွာ
စိစစ်အတည်ပြုလိုပါက အောက်ဖော်ပြပါ ဝဘ်ဆိုဒ်တွင် လွှဲပြောစွာ သော
မြန်မာ/အင်္ဂလိပ်ဘသာဖြင့် ထုတ်ဝေမှုများနှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

<http://www.dop.gov.mm/?p=4618>

သို့ မဟုတ်

<http://countryoffice.unfpa.org/myanmar/2014/12/19/11162/toolkit/>

Ga Hpaw

Myen mungdan a yuptung hte seng ai jahpan chyarang ni hpe jep sagawn ya ai kaba dik ai magam bungli ni a lam, chye mayu yang, Ne Pyi Daw kaw nga ai Mung Shawa N-gun Dap de sa du hkaja la lu nga ai. Dai gaw, lagat tsip langai kata de shang ai zawn rai na ra ai. Shara shagu hta bungli galaw ai lam ni nga nga ai. Yup tung jahpan hta la ngut sai ga san hkrang ni bang da ai pung ni hpe mu lu na re. Dai ga san hkrang ni bang ai pung ni tawn da na matu nta kaba langai hpe laksan gap da ga ai. Ga san hkrang ni hpe wan hpyen kaw na shim lu na matu, wan sat dap ni hte jep lajang shangut da sai re.

Ga san hkrang yawng wan 11 daram rawng ai pung, mun lahkawng hpe Myen Mungdan shara shagu de shagun jawdat nna, Ne Pyi Daw kaw nga ai, Mung Shawa N-gun Dap de 2014 ning, May shata (4) ya rai n du yang, bai nhtang du wa ra ai re. Mare ningtawn langai hte langai a matu, ga san hkrang ni hpe bai shagun ra ai nhtoi ladaw hpe mung tup hkrak shana da ga ai.

Yuptung jahpan a jahpan chyarang galaw ai lam ni hte jep sagawn yu ai bungli ni hpe, bungli galaw masha lahkawng tsa matsat shi daram hte galaw nga ai rai nna, dai ni hpe shiga shim lam hte seng nna, hkan sa na re ai lam sen htu da shangun ga ai.

Jahpan chyarang galaw ai lam hte jahpan ni hpe jep yu ai magam bungli yawng, dum hprut ai lam n nga ai sha matut manoi galaw nga ai rai nna, dai magam bungli langai hkrai hta lak san ninggam ni nga nga ma ai. Bungli masing hta lawm ai lamyi shi matsat gaw, lawu na hte maren rai nga ai.

(1) Yup Tung Jahpan chyarang ni hpe mazing sumhting ai lam

- Ga san hkrang wan shi langai jan hpe mazing sumhting ai shara hta ket talawk lai hte tawn da ai re.
- Ga san hkrang ni hpe dazik pat da nna, tup hkrak jaw ai masing hte laika pinra ni hta tawn da ai.
- Jahpan hta lawm ai lam ni hpe ip mazing da na matu, atsawm hkrak galaw da sai.
- Mazing tawn da ai shara hpe zaw la da nna lit nga ai ni sha shang lu ai.

Yup tung jahpan hte seng ai lam ni yawng lawm ai, ga san hkrang mahkra hpe, sa du jahpan hta la ai shara ni hta na, Mung Shawa N-gun Dap de shagun dat ai shaloi, mungdaw/ gaiwang, ginwang ninghtawn, mare, lawk, kahtawng hte jahpan hta ai lawk hku nna lajang da ga ai.

Yup tung jahpan rai n hta shi ai aten, Myen Mungdan hpe jahpan hta lawk yawng (81744) lawk garan ginhka masat da ga ai. Jahpan hta na lawk ngu ai gaw, jahpan hta masha langai lit la nna hta ra ai, lamu ga ginra daw langai re. Ga san hkrang ni hpe ket talawk lai hte maren laika pinra ni hta mazing da ga ai. Tsun mayu ai gaw, ra wa yang gara httinggaw a matu raitim ga san, hkrang ni hpe lit nga ai masha ni sha, shaw la lu ai. Dai hta sha n-ga, mazing sumhting dap a lamu ga sumla gu ji gu yang ni hpe mung mu lu mai nga ai. Mazing sumhting gawk kata na ga san hkrang mahkra hpe galoi mung bausin mazing da nna, jahpan chyarang galaw na matu shaw la ai shaloi ta masat ka nna, shaw la ra ai. Jahpan ni hpe shaw la ai lamang ngut ai shaloi, pung yawng hpe dazik hte pat nna, mazing sumhting gawk kata de masat da ya ai laika pinra ni a ntsa hta bai tawn da ra ai.

Ga san hkrang ni hpe shingna rim jak hte dem la na matu hkyen lajang ngut jang, 'apyu nsam', shingna hti jak hte dem na matu matsing masat ngut ai hpang "Atsit nsam", dem la ngut ai hpang "lwi dwi si nsam" re ni hte, pung ni a ntsa kaw nsam hkum sticker ni shakap da nna garan masat madun da ga ai.

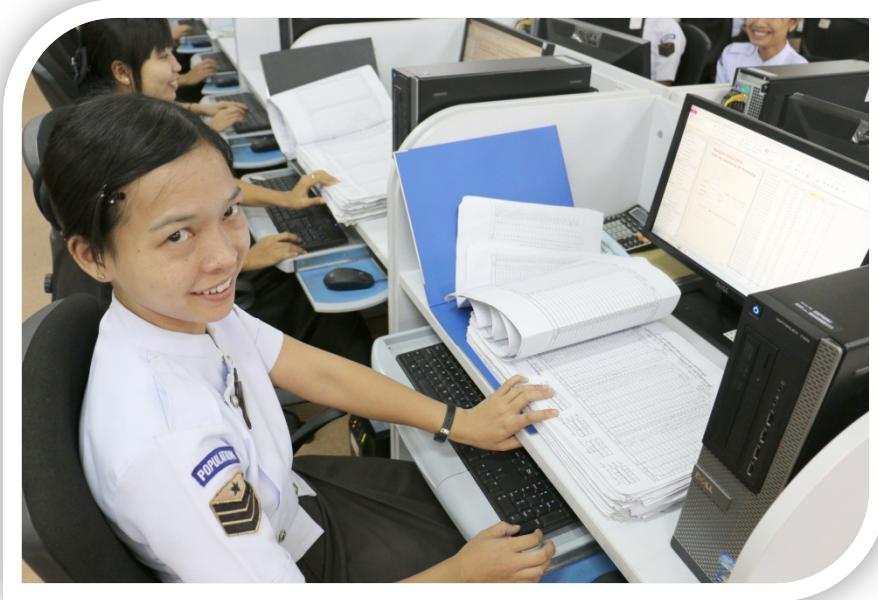
(2) Ga san hkrang ni hpe hkap la ai magam bungli masing

- Mare ningtawn yup tung jahpan myitsu ni gaw, shanhte a jahpan hta lawk ni a matu, hkap la lu sai ga san hkrang ni a jahpan hte, bai shagun ya ai ga san hkrang jahpan ni hpe lit la ra ai.
- Dai ni gaw, jahpan n lu hta la kau ai lawk (sh) nta dinghku ni a matu sang lang dan ai lam galaw ra ai.

Mare ningtawn yup tung jahpan hte seng ai myitsu ni gaw, shanhte a jahpan hta lawk ni a matu, hkap la lu ai ga san hkrang jahpan hte, bai sa ya ai ga san hkrang jahpan ni hpe sang lang nna ap ya na matu Mung Shawa N-gun Dap de sa du masai re. La ma wa, mare ningtawn salang wa gaw, jahpan hta lawk (50) a matu, ga san hkrang ni lu la ngut nna, lawk (48) a matu sha bai sa sa ai rai yang, dai zawn byin ai lam madung hpe sang lang dan ra ai. Dai zawn byin ai lam gaw, law malawng jahpan hta sumla hkrang hta hkyak hkyak galai shai mat wa ai lam ni nga ai majaw (sh) kaga lawk ni lakhawng garan kau ai (sh) lakhawng pawng mat ai ni a majaw rai nga ai. Dai hta n-ga, jahpan hta lawk langai mi a kata, nhta la hkrup ai sha ngam mat ai htinggaw ni nga wa yang mung, mabyin madung hpe sang lang dan ra ai. Dai bungli masing ni gaw, 2014 ning July 3 ya hta ngut da sai re. Jahpan hta lawk langai hkrai a matu, ga san hkrang ni hpe jep maram ngut jang, mare ningtawn yup tung jahpang salang wa hte, ga san hkrang ni hpe hti ai ni gaw, ka matsing masat da ai lam, hkrang hta ta masat htu ai lam ni hpe galaw ngut ai hpang, ga san hkrang ni hpe bai dazik masat pat da ga ai.

(3) Jahpan hta lawk jahpan ginchyum hkrang

- Jahpan hta lawk jahpan ginchyum hkrang hta lawm ai, jahpan ni hpe Computer jahpan (database) kata de computer jum ai ni gayet bang da sai. Dai bungli masing hpe 2014 ning July shata (8) ya hta ngut kre sai.
- Jahpan hta lawk jahpan ginchyum hkrang hta, yup tung jahpan matsun ai ten hta, dinghku langai hkrai kaw nga ai, num hte la jahpan yawng pawng hpe ka bang da sai. Dai hkrang hta, nta dinghku hkrang hte nga ai (sh) wuhpung wuhpawng hku nna nga ai, zawn re nta dinghku hpan ni hpe mung jahpan hta la nna, jahpan hta lawk langai hkrai a masha jahpan yawng pawng hpe mung matsing masat da ga ai. Dai jahpan ni yawng hpe, jahpan hta nga ai ten shani shagu ka bang da ra ai.
- Dai jahpan ni yawng gaw, myen mungdan a masha jahpan yawng hpe madun da na re.

La ma wa, jahpan hta lawk lamgai hkrai hta na, dinghku yawng a yawng pawng jahpan ni hpe, jaw jaw pawng da ai lam n nga yang (Microsoft Exel) hpe lang nna bai pawng ra ai. Ndai bungli a matu lithkam du ni rai nga ai Daw Khin San Myint hte Daw Tin Tin Hla ni gaw "anhte jahpan hta lawk jahpan ginchyum hkrang maisau pa ni hpe hkap la ngut jang, Num/La jahpan, nta dinghku hkrang, wuhpung wuhpawng hkrang hte rawng nga nta httinggaw jahpan, jahpan hta lawk langai hkrai na jahpan yawng hpawn ni hpe Computer lai kata hta mazing bang da ga ai.

"Anhte a hpung hta bungli gun masha shi lahkawng rai nna, shani shagu jahpan shajup maisau lam 2500 bang tawn da ga ai. Jahpan ni hpe lata hte ka bang da ga ai. La ma wa jahpan hta lawk langai mi a masha jahpan yawng hpe ka bang shut yang, Microsoft Exel lang nna bai pawng yu ra ai shaloi grai lanyng nga ai" ngu tsun dan ma ai.

(4) Hkrang shingna hpe rai n dem la shi yang, nau nna hkyen lajang ai magam bungli

- Mu gun masha ni, jahpan hta lawk gaiwang (area) a lam ni hpe jep yu ga ai.
- Laika maisau chywi pin ni hpe malaw kau nna, ga san hkrang ni hpe hten za lam nga n nga jep yu ai. Dai hpang ga san hkrang ni hpe, hku kaji waw da ai lam hte maren, lahkawng brang di nna hkrang shingna hti na matu lajang ai.
- Dai hpang jahpan hta lawk langai hkrai kaw na, ga san hkrang yawng kade daram nga ai hpe, “Folio form” hkrang kata de guji guying bang jahpring ga ai.

Dazik gayet pat tawn da ai ga san hkrang mahkra hpe hpaw nna, jahpan hta lawk jahpan shajup hkrang ni hpe shaw la nna, lak san file hta bang da ga ai. Pung kata na ga san hkrang ni hpe, jahpan hta lawk langai hkrai a matu hti matsing ga ai. Mu gun masha ni gaw, rai n jai lang ai ga san hkrang mahkra hte, maisau matep clip mahkra hpe shaw kau nna, dinghku ni (ga shadawn 1 nna 25 du hkra) langai hpang langai jaw n jaw jep yu ai. Mu gun masha ni gaw, lamu ga sumla soi ai bungli galaw ai shaloi, tau masat da ya ai Mungdaw/ gaiwang kaba, ginwang, mare ninghtawn, lawk kahtawng ni hte, jahpan hta

lawk masat nambat ni hpe, jep ma ai. La ma wa ga san hkrang gaw seng ang ai jahpan hta lawk kaw na n rai nga yang gaw, jaw ai pung kata de bai nhtang bang ya ra ai. Laksan shaman sharin da ya ai mu gun masha ni gaw, ga san hkrang langai hkrai ni hpe jep yu ma ai. Ga san hkrang shagu a ntsa kaw, masat numbat ni hpe gara hku ka bang ra ai lam ni hpe kasi madun da ya ga ai.

Matsing masat (sh) laika ka tsi hte ka bang da ai ga san hkrang nkau mi hta, dai ga san hkrang kaw na lam ni hpe, ga san hkrang nnan langai hta bai ka bang la nna, uphkang ai bai jep yu nhtawm, ta masat ka shagrin da ra ai. Ndai madang hta ka da ai lam ni hpe bai sharai shajaw ai lam n mai galaw ai.

Ndai bungli masing ngut ai hpang (Folio form) hkrang hta ka bang ra ai. Dai form hkrang hta mungdaw/ gaiwang kaba, ginwang, mare ningtawn, lawk kahtawng ni hta hkan nna (kahtawng shing nrail mare ngu ai hpe mung ka bang da nna) jahpan hta lawk langai hkrai a ga san hkrang jahpan hte seng ai lam ni mung lawm ai re. "Apya nsam" sticker hpe sadek ntsa kap da ai hku nna, jep sagawn ai lam yan ni ngut sai lam hte masat matsing da ai bungli mai hpang sai lam madun ai.

Hkyen lajang lam masing hta, lit nga ai wa langai rai nga ai ningtau matsun du, Daw Thida gaw, shi a lit hpe "jahpan ni hpe hkap la ngut ai hpang, ngai gaw ga san hkrang pung langai hkrai hta, httinggaw hte wuhpung wuhpawng kade a ga san hkrang ni rawng ai ngu ai hpe jep yu ai. Ngut jang, ga san hkrang ni naw ra nra chye lu na matu, jahpan hta lawk jahpan hpe jep yu ai. La ma wa, ga san hkrang ra nga ai rai yan, "Folio form" hpe sharai shajaw ka bang ai. Ngai gaw mu gun masha 93 lawm ai hpung hpe uphkang ra ai. Mu gun masha langai gaw, lani mi hta jahpan hta lawk 25 kaw na jahpan hta lawk 35 du hkra ngut hkra galaw ra ai", ngu sanglang dan ai.

(5) Jahpan matsing ka bang ai bungli masing

- Jahpan matsing ka bang ai lam a matu, Myen mungdan kata hta nga ai, jahpan hta lawk yawng a code numbat ni hpe, Computer lai hte (database) hta, yuptung jahpan rai n hta shi ai kaw nna bang da chyalu rai sai.
- La ma wa, jahpan hta lawk numbat ni shut nga ai rai yang, Computer kaw na wan tu wa nna, dai jahpan hta lawk n nga ai lam (sh) dai jahpan hta lawk hpe hkrang shingna hte dem matsing la ngut sai lam hpe madun dan ai.
- “Folio Form” ni hpe, jahpring ngut jang, jahpan hta lawk numbat hte, ga san hkrang jahpan hpe madun dan ai “jahpan ginchyum hkrang ni a ga baw” (Batch Header) hpe gayet bang ra ai.

Masha Pru/Shang Uphkang Daju, Daw Naing Naing Lwin gaw "ngai hte kaga marai manga lawm ai hpung ni "Folio form" hkrang ni hpe, hkap la ngut jang, jahpan ni hpe Computer hta ka bang ga ai. La ma wa, shut ai lam mu jang reng hkang ai wa hpe shana ga ai. Reng hkang ai wa chyu sha, sharai shajaw na ahkaw ahkang lu ai. Anhte gaw lani mi form hkrang 900 daram ka bang ga ai. "Folio form" ni hpe, ka bang ngut jang Mungdaw/ gaiwang kaba, ginwang, mare ninghtawn, lawk kahtawng, jahpan hta lawk nambat hte ga san hkrang jahpan hpe, madun ai ginchyum ga baw (Batch Header) hpe gayet bang ra ai. Matsing masat ka bang ai lam hte, hkrang shingna hti ai jahpan lawm ai jahpan ni hpe matut tawn da ai re majaw, shingna hti ai jak gaw, jahpan hta lawk langai hkrai a matu, ga san hkrang jahpan gade lu hkap lu ai ngu ai hpe chye chyalu rai sai. Matsing masat ka bang ngut sai lam hpe, ga san hkrang pung ni hpe “Sticker atsit” shakap nna matsing da ga ai”, ngu nna tsun shana dan ai.

(6) Hkrang shingna hti ai bungli lamang

- Mung Shawa N-gun Uphkang Dap hta, madang tsaw jak hpaji lang ai, hkrang shingna hti jak 8 nga ai.
- Lani mi ga san hkrang 150000 daram hkrang shingna hti lu ai.
- Jahpan ginchyum hkrang ni a ga baw hpe, hkrang shingna hti ai hku nna, hkrang shingna rim jak gaw, ga san hkrang ni matsing masat da ngut sai lam shagrin ai.
- Madang tsaw jak hpaji lang ai, hkrang shingna hti jak gaw, jahpan ginchyum hkrang ni a ga baw ni kaw na ga san hkrang jahpan hte hkrang shingna hti ngut sai jahpan shai jang, madi madun chye shangun ai.
- Hkrang shingna hti jak gaw, hten mat ai ga san hkrang ni hpe shaw kau ai.

Hkrang shingna hti ai bungli kaw na, ningtau matsun du langai mi rai nga ai U Aung Phyo Han gaw, "ngai mu gun masha shi langai lawm ai hpung a uphkang a lit hkam rai nngai. Jahpan hta lawk langai hkrai a matu, gasan hkrang jahpan ni lawm ai, jahpan hpan gabaw hpe, mying masat jahpan bang da ai shara na hkap la lu ai shaloi, hkrang shingna hti ai lam hpe galaw ai. Shut ai lam langai ngai mu jang, ga shadawn- jahpan hpan ga baw hta madun da sai yawng pawng jahpan hte, ga san hkrang jahpan shai nga ai rai yang (sh) form hkrang hta aging chyalang rai yang, hkrang shingna hti jak gaw ga san hkrang ni hpe lata shaw kau ai. Jahpan hte n bung nga jang, mying masat jahpan ka bang ai hpung ni de, anhte bai sa ra ga ai. La ma wa, ga san hkrang 10 hta jan nna shut nga ai hpe mu jang, sharai shajaw ai hpung ni hpang de bai sa ra ai. Anhte kalang hta ga san hkrang 75000 daram hkrang shingna hti ga ai. Hkrang shingna rim jak ni gaw, grai lawan nna tup hkrak jaw nga ai".

Ga san hkrang ni hpe hkrang shingna hti nga yang, jahpan ni gaw, Computer hkridun jahpan lai (database) kata de, shi hkrai shi du mat wa ai. Ga san hkrang ni hpe, hkrang shingna hti ngut jang, pung ntsa kaw "lwi dwi si nsam" Sticker shakap da nna, hkrang shingna hti ai bungli masing galaw ngut sai lam madun da ai" nga tsun ai.

(7) Laika hkum ni hpe jep ai lam

- Ndai hpung gaw, ga san hkrang ni hta ka bang da sai, nambat ni kaw na, byin chye ai shut ai lam ni hpe, tam sawk jep yu ai. Ga shadawn - No.3 gaw 8 hte bung ai.
- Computer gaw, n pra ai laika hkum ni hpe wan leng ai hte kum la madun nhtawm, san jep ai hpung ni kaw nna, mai byin ai ngu sawn la lu ai laika hkum ni hpe, pra hkra matsing masat galaw ya ra ai.
- Mu gun masha ni, kaja wa jep yu sai lam nga n nga, jep sagawn lu na matu, Computer lai hte alak mi galaw da ai, ding sang galaw da ai shut ai lam ni hpe mung, yaw shada ai lam hte bang mazing tawn da ga ai.

Mung Shawa N-gun Uphkang Dap kaw na, Uphkang du langai rai nga ai Daw Ma Ma Oo gaw "anhte ni, hkrang shingga hti ngut sai ga san hkrang ni kaw na, jahpan ni lu la jang, shut ai lam ni hpe sharai shajaw ra lam galaw ga ai. Ga shadawn - 3 gaw 8 hte bung lu ai. Dai shut ai hpe, dan leng hkra madun nna, madung shut lam byeng lajang ai hpung ni hpang de, shagun ra ga ai.

Wunkat lung ngut sai Computer jum ai ni yawng gaw, byeng sharai ra ai laika hkum hpe, tam nna dan hkra bai galaw ya mai ai" nga tsun dan ai.

(8) Shut ai hpe bai shajaw ai lam

- Shut ai hpe byeng ai, Operator kaw nna, ga san hkrang langai hkrai hpe, dan hkra madun da ai nambat hpe, kaba hkra galaw nna jep ga ai.
- Hti hkum nkau mi gaw, myen ga hku ka da ai majaw, Computer lai hte n chye hti ai ni rawng ai.
- Hti hkum nkau mi gaw, Eglish hku ka da tim, 5 gaw 8 hte bung mai nna, 3 gaw 9 hte bung lu ai.
- La ma wa, Computer Operator gaw, gara hku byeng ya ra na hpe, n chye ai rai yang, Yu reng ai wa hpe san ra ai.

Mung Shawa N-gun Uphkang Dap kaw nna, Uphkang du Daw Ma Ma Oo gaw, "anhte ni byin mai ai sharai ka ai lam hpe, laika hkum san jep ai hpung ni kaw na, lu la ai shaloi, ga san hkrang ntsa kaw na dan dawng hkra madun da ai nambat hte shabung yu let, bai sharai shajaw ya ga ai. Kalang lang, hkrang shingna hti jak gaw, ta hte ka ai n hkrak nna nambat jaw ai hpe n lu madun ya nga ai. Shut ai hpe shajaw ya ai wa gaw, gara nambat rai na re ngu ai hpe chye nna, shajaw ya lu hkra nambat ntsa kaw, clip dip nna, maden yu ra ai" nga tsun dan ai.

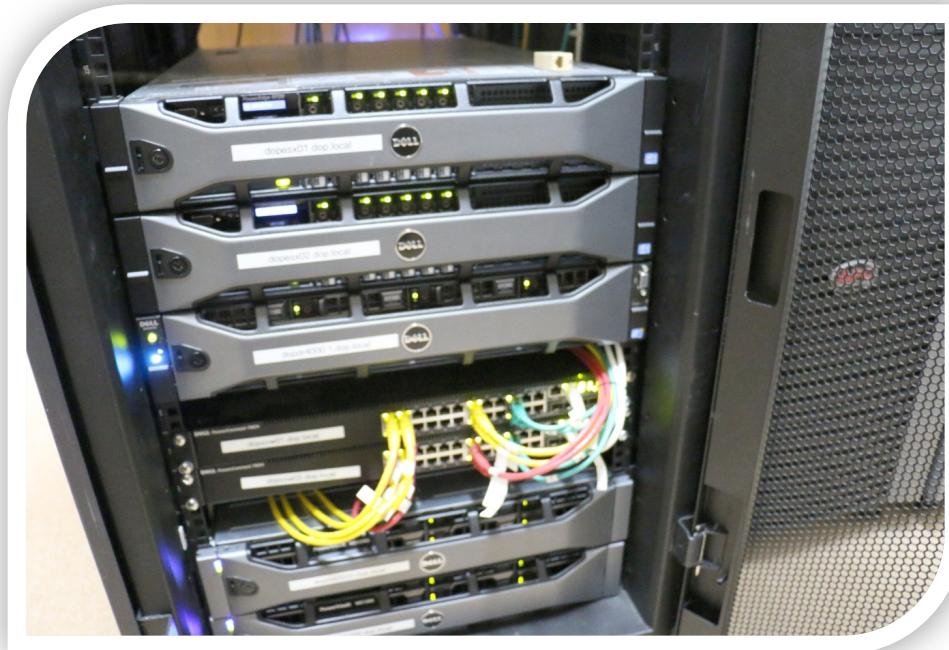
(9) Yu reng ai lam hte maram masam ai lam

- Hpareng ai wa gaw, Computer npawt nh pang jahpan lai (database) hpe, galoi ten raitim mai mada ai. Ga shadawn, form hkrang kade hkrang shingna hti ngut sai lam (sh) laika hkum kade jep ngut sai lam aten n lata ai mai mada lu ai.
- Jahpan chyarang galaw ai bungli hpe, lanyan kau shangun ai lam ni sumpum nga jang, seng ang ai bungli masing hta hkan nna, mu gun masha ni hpe, shara htawt jahkrat ai lam galaw ya lu ai.

Uphkang ai wa gaw, ga shadawn form hkrang kade hpe hkrang shingna hti ngut sai lam (sh) laika hkum kade hpe jep ngut sai lam hpe gara aten hta raitim jep yu lu nga ai. Dai hku nna, magam gun masha ni shanhte a bungli ni hpe galaw ai hta, kung kyang ai lam, shateng ya lu ai sha n-ga, jahpan chyarang ni hpe galaw bungli hta lanyan kau shangun ai mabyin nga wa yang, mu gun masha ni hpe shara htawt jahkrat ya lu nga ai.

(10) Jahpan ni hpe mazing sunhting ai lam

- Mung Shawa N-gun Uphkang Dap hta madang tsaw ai Computer hpaji ni hpe jai lang nga ai.
- Yup tung jahpan, jahpan chyarang ni yawng hpe jahpan rung hte Ne Pyi Daw matut mahkai rung hta shani shagu mazing tawn da ga ai.
- Bangkok mare hte New York mare ni kaw na, shiga lam jak hpaji (IT) kung kyang ai ni gaw, IT lai hte Saba ni a bungli galaw nga ai lam ni hpe, yu reng ya nna, gram ra ai lam ni nga wa yang, shanglawm galaw na jin jin rai nga ma ai.

Yup tung jahpan rung hta, yup tung jahpan yawng hpe, shim lam hkrak hkra mazing lu na matu, madang tsaw hpaji ni hpe jai lang ga ai. Dai lai a, ngang kang ai, shim lam hte seng ai lai langai gaw, yup tung jahpan mahkra hpe, uphkang dap hta nga ai Saba hte Ne Pyi Daw matut mahkai rung hta nga ai Saba ni hta, shani shagu mazing sumhting da ai lam re.

Hpungdim

Lahta na shiga jahpan ni gaw, yup tung jahpan hta ai ten hta la lu ai hti hkum jahpan ni hpe, jahpan chyarang galaw ai ninggam law law rawng nga ai lam, madun dan nna, madang yu kyem bungli gaw, yup tung jahpan magam bungli masing yawng a, madung daw rai nga ai lam, madun da ai lam re.

Dai hta kaga, yup tung jahpan hta la ai bungli gaw, a dam lada ai hte aten law law jai lang ra ai lam hpe mung madun da ai. Ya galaw nga ai, mungdan ting a yup tung jahpan mahtai ni hpe ndau shabra ai shaloi, Myen mungdan kaw nga ai mungchying masha yawng a ya hkyak hkyak hte, shawng lam rawt jat lam kaja wa na matu, bawng ring lam hte, masing ni hkrang gran sa wa ai hta madi shadaw ya lu nga ai.

Gara yup tung jahpan ni hpe rai tim, rai n ndau shabra shi yang, jahpan daw dan shagrin da ra ai. Kung hpan sai hte kung hpan wa nga ai mungdan ni hta na, yup tung jahpan ni yawng hta, ginra de yu sa nna hta la ai jahpan n kau mi gaw, shawng hpang n bung pre ai lam nga chye nga ai Ga shadawn- asak 5 ning re ma langai mi hpe lapran tsang hpaji awng ngut sai re ngu matsing da ai lam, (sh) 6 ning re num kasha langai hpe kasha lahkawng shaprat da sai ngu ka matsing da ai baw byin chye nga ai. Dai zawn re jahpan shawng hpang n ru n ra re ai lam ni hpe, tsun htai ai wa a kaga shingdu labau lam ni a ntsa hkan nna, hkrak hkra guji guying jep yu ra ai. Dai hpang, Computer program hte, masha jahpan hte seng ai hpaji ni jai lang nna, dawdan galaw lu ai. Dai bungli masing a matu, jai lang na lam matsun hte, bungli masing ni hpe Mungkan Wunpawng Hpung ni galaw lajang da ya nga ai.

Jahpan mahkra hkrang shingna hti ngut ai hpang, jep sagawn ai Coputer software lai a kata de htawt bang ai bungli hpe, sadie nna galaw ra ga ai. Dai bungli masing gaw, yup tung jahpan kaw na ndau na jahpan ni, jaw hkrak ai hte madang kaja ai lam, nga na matu rai nga ai.

Grau hkum tsum ai shi ga ni hpe tam la lu namatu:

www.dop.gov.mm

<http://myanmar.unfpa.org/census>

